

Högskolan i Halmstad

Sektionen för lärarutbildning

Utbildningsvetenskap 61-90hp - Språk, kommunikation, lek och lärande, 210hp.

Vill du leka med mig?

En studie kring barn som ofta hamnar i ensamlek

Examensarbete lärarprogrammet

Slutseminarium: 2011-01-12

Författare: Frida Birgersson och Veronica Nordbrandt

Handledare: KG Hammarlund och Jens Lerbom

Medexaminatorer: Ole Olsson och Carina Stenberg

Examinator: Anders Nelson

Sammanfattning

Arbetet syftar till att uppmärksamma och problematisera förskolepedagogens förhållningssätt gentemot barn som ofta hamnar i ensamlek, samt uppmärksamma vilka samband som beskrivs mellan barns ensamlek och deras språkutveckling. I vår undersökning av hur verksamma pedagoger ser på ensamlekande barn har vi genomfört kvalitativa djupintervjuer med inspiration från fenomenologin som utgångspunkt. Undersökningen visar att pedagogerna inte såg något fel i att vissa barn ofta hamnar i ensamlek så länge det är självvalt. Däremot om ensamleken beror på att barnet vill men har svårt för att leka i samspel med andra beskriver pedagogerna hur de genom eget deltagande kan stötta och hjälpa barnet till en samspelande lek med andra barn. Pedagogerna upplevde att förskoleverksamheten är fylld med vardagliga rutiner och regler som kan utgöra en hindrande faktor för barnens lek. Vi fann att leken ansågs språkfrämjande enligt såväl pedagogerna och tidigare forskning. Att däremot med säkerhet hävda att barn som inte deltar i en samspelande lek inte gynnas i sin språkutveckling i lika stor utsträckning som i ensamlek går inte att fastställa.

Nyckelord: lek, leksvårigheter, språkutveckling

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Begreppslista.....	6
1.5.1 Vår definition på lek	6
1.5.2 Skillnaden på att närvara och delta i leken.....	7
2. Tidigare forskning	7
2.1 Det naturliga samspelet är ingen självklarhet för alla barn.....	7
2.2 Olika orsaker till att barn har svårigheter att leka	8
2.3 Pedagogens förhållningssätt/arbetsätt gentemot barns lek	10
2.4 Hinder och störningsmoment för leken	11
2.5 Språket och leken.....	12
3. Metod.....	13
3.1 Metodologisk utgångspunkt och Metodval	13
3.2 Urval	14
3.3 Genomförande och metoddiskussion	15
3.4 Etiska ställningstaganden	16
4. Resultat	17
4.1 Synsätt kring ensamlek och barn som ofta hamnar i ensamlek	17
4.2 Hur man stöttar och hjälper barnet till en samspelande lek	20
4.3 Störningsmoment och svårigheter som pedagogerna ser för barnens lek	22
4.4 Leken och språkutveckling.....	24

5. Analys och Diskussion	26
5.1 Ensamlek eller samspelade lek?.....	26
5.2. Pedagogens delaktighet i barns lek.....	26
5.3. Svårigheter för barns lek	27
5.4. Ensamlek och språkutveckling	29
6. Slutdiskussion	30
6. Referenslitteratur	33
Bilagor	35

1. Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrunden till uppsatsens ämne, uppsatsens syfte och frågeställningar. De avgränsningar vi gjort i vårt arbete presenteras, samt en förklaring till de centrala begrepp vi använder i arbetet.

1.1 Bakgrund

Skolverkets läroplan för förskolan (1998) poängterar hur viktig barns lek är för deras utveckling och lärande, och slår fast att det är förskolans uppdrag att främja barns utvecklande lek i verksamheten. Läroplanen betonar också vikten av att barns lärande sker i samspel med andra, med såväl vuxna som andra barn. Under lärarutbildningens praktikperioder inom förskoleverksamheten har vi kommit i kontakt med barn som ofta hamnat i ensamlek. På en avdelning i en förskoleverksamhet finns det vanligtvis cirka tjugo barn i åldrarna tre till fem. Vi har själva erfarit att det inte är ovanligt att det i en sådan barngrupp finns något enstaka barn som oftast leker ensamt. Även Knutsdotter (1987, 2003) nämner i ett flertal forskningsprojekt barn som på olika sätt har svårt för att leka i samspel med andra barn. Knutsdotter hävdar att det i nästan varje sådan barngrupp finns något barn som har svårt för att leka på något sätt, och nämner då bland annat de barn som oftast leker ensamma som ett exempel. Läroplanen ger inga direkta direktiv eller förslag till hur förskolepedagogen ska bemöta barns ensamlek, eller huruvida det är acceptabelt att ett barn oftast ses leka för sig själv eller inte. Därför vill vi i vårt arbete fördjupa oss i barns ensamlek med betoning på pedagogens förhållningssätt. I lärarutbildningen har vi läst mycket om barns lek, om hur ovärderlig den är för barnets utveckling och lärande. Men i den diskussionen nämndes aldrig de barn som har svårt för att leka i samspel med andra barn. Det har tidigare forskats om huruvida barn utvecklar sitt språk i leken med andra barn och det har visats att barnen utvecklar sitt språk genom leken. Däremot nämns inte huruvida de barn som ofta hamnar i ensamlek utvecklar sitt språk i deras ensamlek. Det fick oss motiverade till att forska vidare om vilka eventuella samband det finns mellan barns ensamlek kopplat till deras språknivå och språkutveckling. Därför strävar vi i vårt arbete efter att bidra med större förståelse för barns ensamlek, hur pedagogen kan förhålla sig till leken, vilka aspekter av förskoleverksamheten som har en inverkan på barns lek, och vilka samband vi finner mellan barns ensamlek och deras språkutveckling.

1.2 Syfte

Arbetet syftar till att uppmärksamma och problematisera förskolepedagogens förhållningssätt gentemot barn som ofta hamnar i ensamlek, samt uppmärksamma vilka samband som beskrivs mellan barns ensamlek och deras språkutveckling. Det gör vi genom att sammanföra intervjuresultat från verksamma pedagoger i förskolan med vad som tidigare forskats om ämnet.

Med utgångspunkt i arbetets syfte ställer vi följande frågeställningar:

- Vilka synsätt och förhållningssätt gentemot barns lek med särskild inriktning mot barn som ofta hamnar i ensamlek finner vi?
- Vilka svårigheter möter förskolepedagogen i sin strävan efter att utveckla barns ensamlek till samspelande lek med andra barn?
- Kan vi utifrån tidigare forskning se ett samband mellan barns ensamlek och deras språkutveckling? Hur ser verksamma pedagoger på sambandet mellan barns ensamlek och deras språkutveckling?

1.3 Avgränsningar

I vårt arbete när vi talar om barn som ofta hamnar i ensamlek syftar vi endast på barn i tre till femårsåldern, eftersom tidigare utvecklingsteorier menar att barns samspel, turtagning och språk först är så pass utvecklat för lek med andra barn vid tre års ålder. Vår studie utgår ifrån förskolepedagogens förhållningssätt gentemot ensamleken och därför tar vi inte upp barnets hemmiljö i vår studie. Däremot kan det mycket väl vara så att barnet som ofta hamnar i ensamlek i förskolan leker i samspel med andra barn hemma, tyvärr är det en aspekt vi inte kan belysa i vår studie. Vi har istället inriktat oss mot förskoleverksamheten.

1.4 Begreppslista

1.5.1 Vår definition på lek

När vi tar upp begreppet lek i vår studie syftar vi på den fria leken. De tillfällen då leken inte är styrd i lika stor utsträckning av pedagogerna, utan då är det barnens fantasi och spontana intressen som styr leken. När vi fördjupat oss i tidigare forskning har vi uppfattat att de leketeoriker vi hänvisar till i vår studie även syftar på den fria leken och är överens med vår benämning på fri lek. Knutsdotter (2003) som vi har valt att lyfta fram i vår studie benämner

lek som ett förändrat medvetandetillstånd där barnen glömmer tid och rum och med liv och lust ger sig hän i leken. I leken är allting möjligt och verkligheten blir till något annat, barnet låtsas och visualiserar bilder inuti sig själv. Leken benämner hon som en skyddad harmoni där glädjen och allvaret får utrymme.

1.5.2 Skillnaden på att närvara och delta i leken

I vårt arbete i kapitel 5 skiljer vi på uttrycken att *närvara* och att *delta* i barns lek som pedagog. Att *delta* i barns lek innebär att man är aktivt med och påverkar handlingen i leken, och utgör en roll i leken. Att *närvara* i barns lek innebär att pedagogen endast håller uppmärksamhet på barns lek och är synlig i samma rum för barnen som ett stöd.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras den tidigare forskning kring ämnet som senare relateras till i arbetet. När man studerar barn som ofta hamnar i ensamlek är orsaken till ensamleken en viktig och intressant aspekt, vilket medförde att vi även presenterar de orsaker forskare tror kan ligga bakom till att vissa barn ofta hamnar i ensamlek.

2.1 Det naturliga samspelet är ingen självklarhet för alla barn

Folkman och Svedin (2008) menar att barnets första erfarenhet utanför hemmet i socialt umgänge utan föräldrarna kan vara då de börjar på en förskola. En ny värld öppnar sig där barnet förväntas lära sig att fungera socialt i grupp. I samspelet med andra barn lär sig barnet turtagning, att tyda koder och förmågan att kompromissa. Dessa kunskaper och lärdomar är viktiga för att barnet i framtiden ska kunna fungera i samhället. Men förmågan att leka i ett positivt samspel är inte en självklarhet för alla barn, vissa barn tar längre tid på sig än andra att utveckla dessa färdigheter menar Folkman och Svedin (2008). Även Knutsdotter nämner i såväl sin tidigare och senare forskning (1987, 2003) att det i nästan varje barngrupp finns barn som ofta hamnar i ensamlek och som har svårt för att leka i samspel med andra barn. Knutsdotter (2003) påpekar även att barns lek inte alltid uppstår av sig själv, och att lekförmågan hos barnet därför behöver tränas upp i gemenskap med andra barn och vuxna. Ekelund (2009) däremot anser att så länge barnet själv föredrar att leka själv ska barnets ensamlek accepteras om barnet mår bra utav det. Däremot poängterar hon att man som pedagog måste vara uppmärksam på huruvida ensamleken är självvald, om det är en oförmåga

att ta sig in i andra barns lekar, eller om det beror på avvisande ifrån de andra barnen. Folkman och Svedin (2008) däremot påpekar att för att ett barn ska känna sig delaktig i förskolegruppen krävs det att barnet har kompisar som det leker med. Att vara en i gruppen och umgås med andra barn är erfarenheter som barnen inte kan få av vuxna, därför är det viktigt att barnen har kompisar.

2.2 Olika orsaker till att barn har svårigheter att leka

En orsak kan vara att barnet har svårt för att tyda andra barns leksignaler, vad som är lek och vad som är verklighet. Att förstå leksignalen att det endast är på låtsas är inte självklart att alla barn förstår menar Knutsdotter (2003). Även Lillemyr (2006) talar om förmågan att förstå vad som är lek och vad som inte är lek och hur viktigt det är att barnet bemästrar det i lek med andra barn. En del barn har svårt för att fantisera, det finns ängsliga eller hämmade barn som står bredvid och tittar på de andra som leker. Andra kan gå vilse i fantasivärlden och bli berättelsernas och lekarnas figurer på riktigt (Granberg, 2003).

Knutsdotter (2003) talar om de tre lekreglerna: *samförstånd*, *ömsesidighet* och *turtagande* som alla barn behöver bemästra för att en utvecklande lärande lek kan bibehållas. *Samförstånd* innebär att ett barn inte fortsätter med något efter att ett annat barn förklarat sitt missnöje. *Ömsesidighet* innebär förmågan att kompromissa och anpassa sig efter de andra barnen i leken i ett ömsesidighet samspel. *Turtagande* innebär förmågan att låta alla barn vara med och bestämma, ibland är det jag som bestämmer och ibland är det du. Hon hävdar därför att en orsak till att ett barn ofta hamnar i ensamlek kan vara att barnet inte behärskar de tre lekreglerna vilken all lek är beroende utav. Granberg (2003) hävdar också hur viktig förmågan till turtagning är för leken och menar att det finns barn som alltid vill bestämma eftersom de inte har lärt sig turtagning. Det finns även de barn som inte har förmågan att bestämma alls, de kan inte läsa leksignalerna och förstå när det är deras tur att bestämma (Granberg, 2003). Även Lillemyr (2006) talar om hur viktigt det är att barnet kan acceptera att andra barn är med och bestämmer i leken och utvecklar lekens handling under lekens gång. Lillemyr (2006) påpekar då även väsentligheten i att barnet kan identifiera sig med lekens tema, för att aktivt kunna delta och bidra till leken med nya idéer som för lekens handling framåt.

Knutsdotter (2003) talar även om förmågan att förstå lekspråkets koder. För att det ska kunna uppstå ett fungerande samspel i leken är det nödvändigt att barnet kan läsa av kroppsspråk och signaler, och att barnet har förmågan att inta lekroller som de sedan kan avbryta när leken är slut. Då krävs det att barnet vågar och har förmågan att fantisera, vilket kan vara svårt för de barn som är bromsade av olika anledningar i erfarenhet som gör att de inte kan släppa verkligheten (Knutsdotter, 2003). Även Folkman och Svedin (2008) menar att tolkning av andra barns signaler i leken kan vara svårt för vissa barn. Effekten kan bli att barnet ses som ett störningsobjekt i de andra barnens ögon och därför utesluts ur lekarna och leker för sig själv.

Knutsdotter (2003) anger även att barnet behöver känna trygghet för att avslappnat kunna engagera sig i leken utan att vara på sin vakt hela tiden. Om barnet inte känner trygghet i leken vågar barnet inte hänge sig åt leken, utan byter ständigt aktivitet och visar svårighet till att bibehålla en varaktig lek. Edenhammar och Wahlund (2000) beskriver hur viktig den känslomässiga relationen till en vuxen kan vara för en fungerande lek. Om barnet känner trygghet i leken vågar barnet utveckla leken. Knutsdotter (2003) menar att barn kan leva i en kaotisk värld där familjelivet är oroligt, där de vuxna har kanske varken ork eller lust att orka leka med barnen Folkman och Svedin (2008) nämner hur vissa barn kan besväras av känslan av att inte duga och att det känner sig mindervärdig. Det är viktigt att alla får känna att de duger precis som de är. Barnet behöver se positivt på sig självt, och då viktigt att barnet har en känsla av att så som det är och ser ut är lika bra som någon annan. Tryggheten i att kunna leka för barnet har sin tyngdpunkt i att barnet blir sett, lyssnat på och respekterat, detta skapar trygghet som sedan avspeglas i leken (Folkman och Svedin, 2008). Detta stämmer överens med vad Granberg (2003) menar att en av orsakerna till att barnet inte kan leka är att barnets samspel med vuxna i tidig ålder inte varit stabilt eller rent av frånvarande. Hon hävdar därför att det är viktigt att barnet får lära sig färdigheten i att leka och detta är något som vuxna får hjälpa dem med. Folkman och Svedin (2008) menar att en förutsättning för att ett barn ska kunna leka med andra barn är att barnet själv förstår betydelsen i att göra saker tillsammans med andra barn och att det vågar delge sina åsikter och tankar. Men hon menar att det kan vara svårt för barnet att falla in i leken utan att de andra barnen tycker att det blir ett störningsmoment. (Folkman och Svedin 2008)

2.3 Pedagogens agerande gentemot barns lek

”Alla barn är födda med en förmåga att leka. Men på samma sätt som man måste tala med barnet och lyssna på det, för att förmågan att tala skall utvecklas, så måste man leka med barnet för att lekförmågan skall utvecklas” (Knutsdotter, 2003:82)

Knutsdotter (2003) hävdar att det är pedagogens ansvar ifall barnet leker, hur barnet leker och vad barnet leker. Enligt henne är de olika lekförmågorna hos barn något som behövs tränas, även om barn från början har grunden i färdigheten att leka så måste barnet mötas i leken för att utveckla färdigheten. Barn som står utanför leken utan att våga delta behöver den vuxnes hjälp i mötet, en av pedagogernas uppgifter är att just hjälpa barnet för att våga (Knutsdotter, 2003). Även Folkman och Svedin (2008) beskriver hur viktigt det är med närvaron av de vuxna, och påpekar att det är pedagogens uppgift att uppmärksamma tecken hos barn som inte klarar av delta i leken på ett naturligt och avslappnat sätt. Hon menar att det kan missförstås att svårigheter i att leka med andra barn kan grunda sig i att barnet är i behov av att lära sig att samarbeta endast med andra barn. Istället ser hon att det är gemenskapen och samspelet med de vuxna som måste fungera och genom detta utvecklas färdigheterna i att fungera socialt, och vidare i leken. Barnet måste börja utveckla sin förmåga till lek i de vuxnas närvaro, där den vuxne kan agera för att barnet själv ska kunna leka i samspel med andra barn till slut (Folkman och Svedin, 2008). Genom att som pedagog vara med och stötta kan man hjälpa barnet att delta i samspelande lek med andra barn i allt större utsträckning menar Åm (1988). Även Vygotskij (Säljö, 2000) förespråkar ett lärande och en utveckling som sker i samspel med andra. Han talar om den proximala utvecklingszonen, avståndet mellan vad barnet kan klara av ensam utan stöd från omgivningen, och vad barnet kan klara av under vägledning från en vuxen eller i samarbete med andra barn. Vygotskij talar då om två utvecklingsnivåer, den *aktuella nivån* och den *möjliga nivån*, och menar att barnets utveckling därför är beroende av utmaningar och guidning från barn och vuxna. Han menar på att barnets lärande utvecklas i större utsträckning i samspel med andra barn eller vuxna.

Som vi tidigare nämnt tidigare (kapitel 2.2) kan avsaknaden av trygghet hos barnet vara en orsak till att barnet ofta leker ensamt. Folkman och Svedin (2008) menar att i detta läge för att hjälpa barnet behöver barnet bekräftelse från den vuxne som visar att den tror på barnets kompetens. Även Granberg (2003) anser att pedagoger som möter barn som inte kan, eller har svårt för att leka på olika sätt, måste bemöda sig om att återskapa samspelet och dialogen

genom att skapa trygghet, ge barnet kärlek och omtanke, lyssna till barnet, samtala med det och ge ord för upplevelser, intryck, känslor och minnen. Även genom att noggrant följa barnets utveckling, ge stimulans, lagom med utmaningar, och lyfta fram barnets positiva sidor (Granberg, 2003).

Däremot påpekar Ekelund (2009) hur svårt det kan vara för pedagogen att delta i barnens lek, eftersom pedagogen vanligtvis har en auktoritär bestämmande roll. Hon menar därför att pedagogen omöjligt kan delta i barns lek på samma villkor som barnen, eftersom pedagogen på grund av detta tenderar att få en alltför stor roll i leken. Ekelund benämner denna balansgång mellan att styra och delta i barns lek som utmanande och ibland svår för pedagogen. Emellertid menar hon att man som pedagog kan kritiskt granska sig själv och sitt förhållningssätt gentemot barnen för att bli medveten om denna problematik (Ekelund, 2009). Även Edenhammar och Wahlund (2000) talar om betydelsen av att pedagogen är självkritisk och reflekterande och funderar kring vilka signaler som barnet sänder, om barnet tar initiativ till lek, om barnet kan tyda leksignaler och bemästrar lekreglerna. Folkman och Svedin (2008) menar som vi tidigare nämnt att den vuxnes närvaro i leken kan skapa möjlighet till en utveckling av barnets lek. Däremot påpekar hon att behovet av vuxenstöd i leken även är individuellt. Även Knutsdotter (1996) belyser hur viktigt det är att vara lyhörd för vad barnet behöver för att fungera socialt. Knutsdotter talar även om två olika sätt att delta i barns lek som pedagog, *passiv lekroll* och *aktiv lekroll*. *Passiv lekroll* innebär att pedagogen sitter med i barnens lek nere på golvet och inbjuder barnen att återkomma med jämna mellanrum för att demonstrera något, sälja något, eller berätta något för pedagogen. På detta vis kan pedagogen engagera sig i och observera flera barns lek samtidigt. *Aktiv lekroll* innebär att pedagogen aktivt har en tydlig roll i leken och kommer med utmaningar och förslag till leken när handlingen går trögt. På det viset menar Knutsdotter kan pedagogen försöka få in fler barn i leken och se till så att ingen hamnar utanför leken.

2.4 Hinder och störningsmoment för leken

Knutsdotter (2003) beskriver att leken innehåller flera delar som behövs hålla reda på av barnen, både innehållet, vad som sagts och vad som gjorts. Störs leken av till exempel en inplanerad aktivitet så att barnen tappar koncentrationen, kan det vara svårt för dem att hitta rätta känslan igen. Folkman och Svedin (2008) menar att lekrum kan skapas av barnen, det som de vuxna ser som en dockvrå kan för barnen bli något helt annat i leken. Barnens fantasi

och idéer skall uppmuntras och låta barnen få leka. En rofylld miljö att leka i skapas utifrån de behov som kan finnas i en barngrupp, så lite avbrott i leken som möjligt kan vara bra för en del barn och mindre grupper för ett annat, (Folkman och Svedin, 2008). Även miljön på förskolan är viktig anser Knutsdotter, lekens ostördhet kan skapas genom att barnen får egen plats för lekarna, de kan dra sig undan för att få leka i lugn och ro. Folkman och Svedin talar vidare om att det är svårt att få till en rofylld lek i en strikt planerad och organiserad verksamhet innan det är dags för nästa planerade aktivitet. Fortsättningsvis beskriver hon hur barnens intresse och lust till att leka med andra barn skall kopplas samman med den lekmiljö som finns, de båda delarna går hand i hand. Även Knutsdotter (1996) talar om hur olika regler på förskolan som är fasta kan störa barns lek. Regler som bromsar barnens kreativitet och fantasi kan till exempel vara hur många barn som får vara i ett rum, regler om att leksaker inte får flyttas till ett annat rum. Regler att barnen ska gå ut samtidigt kan göra att leken inte får en chans att avslutas menar hon. Knutsdotter (1996) talar även om hur pedagogernas tankar och åsikter kring barns lek kan vara bromsande för leken. Tankar som att leka är lätt, att det är något som alla barn kan göra och att leken är barnens område där de vuxna inte skall lägga sig i. Granberg (2003) skriver liknande hur det är för många avbrott i barns fria lek som hindrar dem att vara spontana och använda sin fantasi. Även om barn behöver rutiner och vuxna som bestämmer olika saker så kan effekten bli att leken förstörs. Ekelund (2009) menar att barns lek inte tas på allvar och att den ses som mindre viktig när det är dags för alla de åtaganden som de vuxna har. Med de måsten som de vuxna har kan effekten bli att de inte har tid att verkligen se vad det är som barnen leker när de leker fritt.

2.5 Språket och leken

Granberg (2003) beskriver hur viktigt leken är för barnets språk, både för det verbala språket som ord, satsmelodi, uttal mm, och för det kroppsliga språket där gester och hållning är delaktiga. I leken byggs ordförrådet, ordförståelse och uttrycksförmåga upp. Granberg menar att leken är ett samspel där lekdeltagarna måste dela huvudtemat i leken för att kunna samspela. Barnet behöver ha kunskapen hur man till exempel leker affär för att tillgodogöra sig den turtagning som råder i leken. Den sociala kompetensen utvecklas under småbarnslek. De lär sig olika strategier både för att samarbeta och för att lösa konflikter. Fortsättningsvis anser Granberg att barn som inte leker har ofta trasig, otrygg eller förvirrande bakgrund med frånvarande föräldrar och utan riktigt vuxenstöd.

I Eli Åms's (1988) bok förklarar hon hur barn blir intresserade för människors möte och umgänge med varandra gör detta att leken förändras från rollek till regellek. I tidig ålder är leken mer inriktad på människors koppling till saker, i takt med barns utveckling går leken vidare med att innehålla regler för hur leken skall utformas. Åm menar att av alla lekteorier så kan man inte bara se på en av dem, leken tar sig ut i så många skepnader och innehåll.

Mer ingående beskriver Knutsdotter (2003) att barnens lek medför ett rikt språk som är nödvändigt när barnen längre fram i skolåldern ska återberätta historier eller skriva texter. I leken beskriver barnen sina upplevelser med ord, en förmåga utvecklas att kunna fantisera. I leken skapar barnen en berättelse, de berättar en händelse, det är svårt för de barn som inte leker för de får inte möjligheten att utveckla en färdighet i att skapa en berättelse. Studier av barns språk på förskolan vid olika tillfällen har visat att barnens sätt att tala och vilka ord de använder skiljer sig från vilken aktivitet de gör. I rollek kan barnen använda sig av ett mer vuxet sätt att tala och mer vuxna ord. Löfdahl (2008) anser att förutsättningen för att det skall ske grupplekar måste en förmåga att kunna kommunicera finnas hos barnet. Hon menar att annars är det svårt för barnet att följa med i händelseförloppet i leken. Fortsättningsvis betonar även Lindö (2009) hur leken är språkutvecklande och att barnen får möjlighet att utveckla sin förmåga att hantera verkligheten som omger dem. De får även i leken erfarenheter genom hur olika människor reagerar i olika situationer. Vidare belyser Folkman och Svedin, (2008) hur viktigt det är att barn får vara en del i samvaron med andra barn på förskolan. Där skapas färdigheten i att kunna fungera i social samvaro, i nuet och för framtiden. Knutsdotter (1987) anser att sinsemellan barn kan allt bli till lek, för barn kan leken vara ett redskap för språkinläring och tvärtom, barn tycker att det är roligt med gåtor och att prata strunt på skoj.

3. Metod

I det här kapitlet presenteras vårt metodval och vår metodologiska utgångspunkt. Metodens urval och genomförande presenteras och diskuteras, och de kritiska aspekterna av metoden belyses och diskuteras.

3.1 Metodologisk utgångspunkt och Metodval

I vår utgångspunkt som är att uppmärksamma och undersöka hur verksamma pedagoger beskriver sitt förhållningssätt gentemot barns ensamlek har vi inspirerats av begreppet

fenomenologi. Fenomenologin innebär att forskaren önskar generera en djupare förståelse av ett fenomen genom att undersöka hur fenomenet uppfattas av några personer för att komplettera till hur fenomenet kan förstås. I en fenomenologisk studie beskriver man en subjektiv verklighet då man undersöker hur vissa personer uppfattar ett fenomen (Kvale, 1997). Med fenomenologi som vår utgångspunkt innebär det att i vår bearbetning av det empiriska underlaget har vi strävat efter att finna den gemensamma helheten i empirin, samtidigt som vi även tar upp de avvikelser från helheten vi finner. Eftersom vi önskar skapa en större förståelse för barns ensamlek och hur pedagogen förhåller sig till den har vi i vår studie inspirerats till att använda den kvalitativa intervjun. I en kvalitativ intervju strävar man efter att ge varje intervjudeltagaren möjlighet att svara med sina egna ord. Man strävar även efter att låta såväl intervjuare och intervjudeltagare vara medskapare i samtalet (Patel och Davidsson, 2003). Intervjufrågorna har utformats med en låg grad av strukturering och en låg grad av standardisering vilket innebär att vi har strävat efter att skapa öppna frågor där intervjudeltagaren ges större utrymme att svara mer utförligt. Frågorna har delats in i ämnesområdena: hur pedagogen beskriver sig se på ensamlek och barn som ofta hamnar i ensamlek, vilket förhållningsätt pedagogen beskriver sig ha gentemot ensamlek, vilka olika orsaker pedagogen nämner kan utgöra anledningen till varför barnet hamnar i ensamlek, vilka hinder och möjligheter pedagogen beskriver sig se i verksamheten för barnets lek, och vilka samband pedagogen noterat mellan barnets ensamlek och dess språkutveckling. Dessa ämnesområden har sedan formulerats in i några underordnade intervjufrågor. Frågorna har fungerat som ett stöd för oss under intervjuerna, men intervjuerna har inte alltid utförts i frågornas ordningsföljd utan vi har låtit intervjudeltagaren styra samtalet. Under intervjuerna försökte vi därför undvika att frågornas ordningsföljd skulle styra intervjun, istället försökte vi lyssna av och följa intervjudeltagarens tankegångar under samtalet. Vi ville inte att intervjudeltagarens svar skulle begränsas av intervjufrågornas ordningsföljd och upplägg.

3.2 Urval

När vi skulle göra vårt urval funderade vi på vad Patel och Davidsson (2003) benämner som väsentligt för en väl utförd kvalitativ intervju. De menar att i en kvalitativ intervju är det empiriska underlaget beroende utav ett gott samtalsklimat, vilket innebär att intervjudeltagaren kan samtala avslappnat med intervjuaren utan att känna sig hämmad i sina svar. Följaktligen valde vi att ta kontakt med de redan etablerade kontakter vi hade inom förskoleverksamheten från några utav utbildningens praktikperioder. Genom att göra ett

selektivt urval där vi redan till viss del kände intervjudeltagarna hoppades vi kunna möjliggöra det goda samtalsklimat som Patel och Davidsson (2003) förespråkar för en kvalitativ intervju. Vi noterade i efterhand att de intervjuer där vi däremot inte kände intervjudeltagarna lika väl resulterade i ett relativt sämre samtalsklimat i förhållande till de intervjuer där vi kände deltagarna lite bättre. Följaktligen anser vi att det selektiva urval vi gjorde i vår studie genererade i ohämmade intervjusvar och ett mer avslappnat samtalsklimat. Intervjuerna genomfördes med sex verksamma pedagoger inom den kommunala förskolan i två kommuner i Halland. Intervjudeltagarna bestod utav sex kvinnor, tre utbildade barnskötare och tre utbildade förskollärare som alla har arbetat i förskolans verksamhet i minst 20 år. Det faktum att vi har använt oss utav såväl barnskötare och förskollärare i vår studie kan ha resulterat i ett något splittrat resultat på vissa ämnesområden eftersom förskollärarna har genomgått en mer omfattande lärarutbildning. Däremot ser vi ingen skillnad på värdet i deras erfarenheter eftersom de alla har arbetat inom förskoleverksamheten i minst tjugo år.

3.3 Genomförande och metoddiskussion

Vi tog kontakt med intervjudeltagarna personligen och informerade om vårt forskningsprojekt. Samtliga intervjudeltagare visade sig intresserade av vårt forskningsämne och gav sitt samtycke till att delta i undersökningen. Vi ville att intervjudeltagarna skulle fundera kring ämnet innan intervjun, och därav skickade vi ut en sammanfattning till deltagarna där vi tydligare specificerade studiens ämne och syfte. Samtliga intervjuer var tänkta att genomföras med ljudupptagning med varje intervjudeltagares medgivande. Detta resulterade i att vid tre utav intervjuerna användes ljudupptagning, medan vid de resterande tre intervjuerna användes endast eget antecknande. Naturligtvis hade vi gärna sett att vi hade fått möjlighet att använda ljudupptagning vid samtliga intervjuer, men vi upplevde att det var viktigt att intervjudeltagarna fick fri rätt att själva bestämma. Genom att vi anpassade oss till varje intervjudeltagares önskemål hoppades vi återigen kunna skapa en trygghet hos intervjudeltagaren som skulle kunna bidra till ett bra intervjusamtal. Patel och Davidsson, (2003) påpekar den negativa aspekten med ljudupptagning under en intervju. De menar att det kan riskera att intervjudeltagarens svar blir begränsade, spontaniteten i svaren försvinner och en önskan om att framstå som duktig i sina svar kan uppstå hos intervjudeltagaren. Vi noterade att de intervjudeltagare som vi endast etablerat en ytlig kontakt med blev lite mer hämmade i sina intervjusvar på grund av ljudinspelningen. Däremot känner vi att

ljudupptagningen genererade att vi kunde bli mer objektiva i vår bearbetning utav intervjusvaren, eftersom vi kunde lyssna av vad intervjudeltagaren hade sagt flera gånger om och därför anser vi att det minimerade vår subjektivitet. Vi lade inte ner lika många egna subjektiva tolkningar i svaren som vi kan ha gjort i de intervjuresultat där endast anteckningar användes. Under intervjun med intervjudeltagare Eva uppstod lite problem med ljudupptagningen och därför har det underlaget istället fått utgå ifrån anteckningarna. Detta i sin tur har medfört en lägre reliabilitet. Däremot har vi försökt att minimera att resultatet därför blir felaktigt genom att vi inte utvecklade pedagogens svar annat än vad som stod i anteckningarna.

När vi funderade vidare kring hur vi på andra sätt skulle kunna skapa ett naturligt och bra samtalsklimat under intervjuerna diskuterade vi risken med att vara två intervjuare närvarande under intervjun. Vi diskuterade om intervjudeltagarna skulle hamna i ett underläge om vi båda närvarade vid samtliga intervjuer, vilket vi beförde skulle ha fått en negativ påverkan på intervjusamtalet och intervjusvaren. Därför hoppades vi genom att endast en intervjuperson var närvarande generera ett bra samtalsklimat med större samtalsutrymme för intervjudeltagaren under intervjun. Vi har som tidigare nämnt valt ett urval bestående utav tidigare kontakter i syfte att skapa ett naturligt och givande samtalsklimat under intervjuerna. Följaktligen närvarade vi inte båda två under samma intervjuer, istället genomförde vi intervjuerna på skilda håll. Nackdelen med att vi inte deltog vid samma intervju, eller att samma person genomförde samtliga intervjuer är dess påverkan på studiens reliabilitet. Detta eftersom det är möjligt att vi kan ha ställt frågorna på olika sätt, vilket kan ha resulterat i att intervjudeltagarna uppfattat frågorna olika. Det kan därför ur den aspekten vara svårt att generalisera det resultat vi fått fram i vår studie.

3.4 Etiska ställningstaganden

Intervjuerna bygger på de etiska ställningstaganden som Kvale (1997) nämner, vilka vi upprepade gånger har informerat intervjudeltagarna om. Deltagarna i intervjun har informerats om att de närhelst de önskar har rätt att ångra sig angående intervjun, och att de även har rätt att inte behöva besvara en viss fråga ifall frågan upplevs som alltför känslig eller privat. De har informerats om vilka som kommer att få ta del utav deras intervjusvar, i vilket syfte intervjuerna genomförs, och hur intervjuunderlaget kommer att användas. Intervjudeltagarnas konfidentialitet har noga beaktats och deltagarna har informerats om att

varken deras eller förskolans namn kommer avslöjas eller redovisas i forskningsrapporten. Såvida inte någon intervjuperson vill få ett offentligt erkännande och önskar se sitt namn nämnas i rapporten. Vi har även förhört oss om deltagaren ger sitt godkännande till att intervjun genomfördes med ljudinspelning.

4. Resultat

I vårt resultat presenterar vi de intervjuvar som utgör vårt empiriska underlag. Vi har strävat efter att förhålla oss objektiva till underlaget i syfte att beskriva vad intervjupersonerna säger utan att låta vår subjektiva tolkning påverka. Däremot är vi medvetna om den subjektiva tolkning som kan ha förekommit under transkriberingen då vi i utformandet utav intervjufrågorna syftat till att besvara vissa frågor. De intervjuer som genomfördes med ljudupptagning har noggrant transkriberats upprepande gånger för att vi verkligen ska förstå vad intervjupersonerna verkligen säger. Men de intervjuer som genomfördes enbart med antecknande resulterar i en högre subjektiv tolkning. För att skydda intervjudeltagarnas integritet och deras önskan om att förbli anonyma har vi valt att byta ut deras namn. Eftersom vi vill urskilja likheter och olikheter i deras svar har vi valt att presentera frågorna ämnesvis.

4.1 Synsätt kring ensamlek och barn som ofta hamnar i ensamlek

Under intervjuerna frågade vi pedagogerna hur de såg på barn som ofta hamnar i ensamlek, om de försöker få med barnet i andra barns lekar, eller om de låter barnet leka för sig själv. Vi frågade även vilka olika orsaker de tror kan ligga bakom till att vissa barn ofta hamnar i ensamlek.

Pedagogerna uttrycker att de under sina verksamma år som pedagoger i förskoleverksamheten har stött på barn som ofta hamnar i ensamlek av olika anledningar. Samtliga pedagoger uttrycker att de inte ser något fel i att vissa barn ofta hamnar i ensamlek. Några utav dem nämner däremot en önskan om en långsiktig utveckling från ensamlek till en alltmer samspelande lek med andra barn. Ett flertal pedagoger nämner att om orsaken till att barnet leker ensamt beror på utanförskap försöker de hjälpa barnet in i de andra barnens lekar.

”Först och främst tror jag att man måste se det som att det barnet är i en utveckling som gör att det behöver leka själv. Oftast har det en orsak och att barnet behöver hjälp att lotsas in i att leka med andra. Men det är ju inte fel att leka själv för det är det barnet behöver just då. Men på lång sikt under de tre åren på förskolan försöker man lotsa in barnet i andra barns lek alltmer” (Lena).

Lena har även noterat utifrån tidigare erfarenheter att språket är en avgörande roll i barns lekförmåga. Barnet kan ha svårt för samspel, eller svårt för att skapa kontakt med barn eller vuxna. Barnet kanske inte befinner sig på samma språknivå som de andra barnen, oavsett om barnet har svenska som modersmål eller som andraspråk. Barnet har kanske inte heller riktigt lärt sig hur vissa lekar går till nämner hon. Hon nämner även hur intressant det är med barns ensamlek eftersom man heller aldrig riktigt kan vara säker på hur de uppfattar det, om de uppfattar att de leker själva eller inte. Barnet kanske känner att det är med i de andra barnens lek när det leker lite avsides från de andra barnen.

Anna: Hon funderar en stund innan hon svarar på frågan och hon anser att det händer att barnen leker själva. De barn hon erinrar sig om är flest de som leker själva av naturliga skäl, inget som hon ser som konstigt. I alla fall inte ofta återkommande som kräver extra observation, men visst det har hänt att pedagogen har fått göra en insats. Hon vill poängtera att man inte skall störa barnet om det är nöjt och fungerar bra i andra sammanhang socialt.

”Jag upplever att det ofta blir konflikter, att något barn inte får vara med, klarar inte barnen av att lösa det själva så får vi vuxna hjälpa till.” (Anna)

Anna kommer att tänka på genus när vi pratar om orsaker, hennes upplevelse är att flickorna vågar mer när pojkar går ifrån leken. En händelse beskriver hon som då pojkarna hoppade över mjuka kuddar i lekrummet så satt flickorna och hejade på utan att delta i leken. När pojkarna gick ut, först då tog flickorna plats och hoppade över kuddarna. Hon kan inte riktigt sätta ord på vad det beror på men anser att det beskrivna händelseförloppet kan vara ett tecken på svårighet för barn att ibland inte våga hänge sig i leken. På hennes arbetsplats har de haft en del barn från andra länder än Sverige, hon anser att brister i förståelse av ett annat språk och kanske ett annat sätt att leka kan vara ett hinder för ett barn. Ett problem på just denna förskola ser hon med att det finns många ledare på förskolan som bestämmer vem som får vara med och inte. Det händer att de barn som inte är så populära får de mindre betydelsefulla

rollerna i leken som ” okej då, du kan få vara med, men då får du vara granne” Om detta tycker hon är ledsamt men de flesta barnen är nöjda med sin lite annorlunda roll, bara de får vara med.

Klara: De ensamlekande barnen under hennes yrkesverksamma år ser hon som att barn tycker att det är skönt att vara själv ibland. Hon upplever inte det som något problem att en del barn leker själva. Om det uppstår att barnet har svårigheter att vara en del i gruppen under upprepade tillfällen ser hon det som ett måste att de vuxna hjälper barnet.

”Jag tycker inte att det är konstigt att barnen vill leka själv ibland. De behöver ladda batterierna och pyssla med sitt.” (Klara)

Viktoria: De barn som hon har mött som leker själva är enligt henne under naturliga omständigheter. Hon har sett äldre barn som har lekt ensamma men inte som något som har varit genomgående under hela förskoletiden för just det barnet. Hon är av den åsikten att barn som har det problematiskt med att vara delaktig i leken, oavsett anledning skall få stöd och hjälp av de vuxna.

”Jag har mestadels arbetat med barn i åldern 1-2,5 år och då är det ”brevidleken” som är en naturlig del då barnen leker med sitt bredvid varandra för att de inte har kommit dit i utvecklingen att leka tillsammans.” (Susanne)

Gunilla: Hon upplever inte att det är vanligt förekommande med ensamlekande barn, men det händer, barn varvar oftast ensamlek med samlek. Barn skall få tillåtelse att leka själva om de vill, men pedagogen bör vara observant på att barnet får vara med om det vill.

”Barnet kan ha lite svårt att hitta sin plats i gruppen när det kommer ny på förskolan, men det brukar lösa sig.” (Gunilla)

Gunilla säger att den första tiden när ett barn kommer som ny på förskolan kan det ta lite tid för barnet att hitta sin plats i gruppen, men vanligtvis fungerar det bra.

Eva: Hon beskriver att hon inte tycker att man ska tvinga ett barn som ofta hamnar i ensamlek till att leka med andra barn. Hon poängterar däremot att det beror lite på orsakerna till varför

barnet ofta hamnar i ensamlek, om det är självvalt eller inte. Om det är så att barnet leker ensam på grund av utanförskap och uteslutning ur gruppen ansåg att det är jätteviktigt att som pedagog agera och försöka få in barnet i barngruppen.

4.2 Hur man stöttar och hjälper barnet till en samspelande lek

Som det framgår i tidigare stycke beskriver samtliga pedagoger att det finns vissa fall beroende på orsakerna till barnets ensamlek då de anser att man som pedagog bör försöka stötta och hjälpa barnet in i andra barns lek. Vi frågade pedagogerna om de kunde ge oss exempel hur de menade att man kan hjälpa barnet in i samspelande lek med andra barn. Flera utav pedagogerna uttryckte att man kan hjälpa barnet in i leken genom att själv som pedagog vara deltagande i leken. Det skiljer sig emellertid hur de beskriver att man som pedagog är delaktig i leken, eftersom någon benämner att de sitter och övervakar leken medan någon nämner att hon är aktivt med i leken. Däremot påpekade en utav pedagogerna att det inte alltid är självklart att man som pedagog bör delta i barnens lek. Leken kan bli onaturlig med en vuxen närvarande menar hon.

Lena: Hon nämner att det varierar lite beroende på av vilken orsak som barnet leker själv. Om det till exempel beror på att barnet har svårigheter med språket och att kommunicera menar hon att man som pedagog kan visa för barnet hur man leker genom att antingen delta eller närvara i barnets lek. Hon nämner även regellekar där pedagogen har en styrande roll som ett förslag till att stötta barnet till att leka med andra barn. Hon berättar även att de i hennes verksamhet arbetar med att utveckla lekfrämjande miljöer som ska inspirera alla barn till en utvecklande lärande lek. Hon beskriver att hon försöker sitta ner i barnens lek någon gång varje dag. Hon talar även om att man kan vara närvarande utan att vara delaktig genom att sitta i samma rum som barnen när de leker, men att det nödvändigtvis inte måste innebära att man är med och leker. Hon poängterar dock att även om pedagogens närvaro och deltagande i barns lek kan främja till en utveckling av leken måste den vuxnes agerande i barns lek ske med viss reservation. Hon anser inte att det är en självklarhet att pedagogen ska närvara i barnens lek, eftersom hon upplevt att det inte är alla barn som trivs med det.

”Vissa barn blir lite stela och lite att de ska vara duktiga och rätt för en vuxen, så det förstör. Så det är inte helt självklart att pedagoger ska in i leken. Men sen är det en vana,

Men jag tror ändå att leken inte blir riktigt densamma med oss i för det är inte naturligt för barnen att ha med oss. Det får vara med viss reservation.” (Lena)

Anna: Hon anser att man inte ska vara rädd för att vara med i barnens lek som pedagog.

”Jag tycker inte att man ska störa barns lek i onödan men vi ska vara i närheten om det behövs så att vi kan ingripa.” (Anna)

Om en händelse av att ett barn inte får vara med eller andra anledningar, ska pedagogen ingripa och t.ex. lotsa barnet in i leken anser Anna. Övriga händelser om hur man behandlar varandra och annat, berättar hon att hon och hennes kolleger har börjat med rollspel en dag i veckan. Pedagogerna spelar då upp olika händelser för barnen som pedagogerna har uppmärksammat på förskolan under veckan som har gått. Barnen uppskattar detta väldigt mycket och får komma med synpunkter om vad de tycker var bra eller mindre bra och hur man skulle kunna göra istället.

Klara: Hennes åsikt är att det är viktigt att den vuxne då är närvarande och eventuellt deltagande i aktiviteten eller leken. På detta sätt kan barnet hjälpas in i gruppen.

”Tja, om det behövs så kan man ha en mindre grupp med barn och gå iväg en sväng.”
(Klara)

Viktoria: Hon anser det som ett måste att som vuxen vara närvarande även om man inte deltar i leken, att vara observant på vad som sker och kunna fånga händelser, prata med berörda barn om konflikter uppstår.

”Jag tycker att det är viktigt att prata med barnen om känslor för att förstå andra människors känslor.” (Viktoria)

De barn som leker själva och har svårt att ta kontakt med de andra barnen, där kan den vuxne hjälpa till att styra barnet rätt på olika sätt, men det är individuellt och från situation till situation.

Gunilla: Hon berättar att om de situationer skulle förekomma, försöker pedagogerna att få barnet populärt genom att t.ex. pedagogen och barnet gör något kul som fångar de andra barnens uppmärksamhet och intresse. På detta sätt kan barnet få vara med och leka och successivt kan pedagogen dra sig tillbaka och låta barnen leka själva med pedagogens insyn.

”Man ska inte säga till de andra barnen, ”visst får Pelle vara med och leka”? Pelle får då säkert vara med medan jag står där men sen när jag går så får han inte vara med.” (Gunilla)

Hon säger att barnen kanske känner att det inte är självvalt att ta med honom i leken, och Pelle tycker nog inte att det är så roligt att inte ha blivit inbjuden i leken på ett naturligt sätt.

Eva: Hon pratar om hur avgörande det kan vara för barnet om pedagogen är närvarande eller delaktig i barnets lek. Antingen i barnens fria spontana lek, eller genom att pedagogen anordnar regelstyrda lekar med barnen då barnet får leka i gruppen under pedagogens ledning. Hon nämner även att de i verksamheten har använt drama och teater som ett sätt att inspirera barnens lekar. Hon berättar att hon är nere på golvet varje dag och engagerar sig i barnens lekar, och att det är något hon försöker att ständigt prioritera och få mycket tid till. Hon poängterar att det är pedagogens jobb att vara med i barnens lekar på olika sätt.

4.3 Störningsmoment och svårigheter som pedagogerna ser för barnens lek

Vi ställde frågan till pedagogerna om de såg några hinder, störningsmoment för barnens lek i verksamheten. Samtliga pedagoger är överens om att det finns alldeles för många störningsmoment i verksamheten som stör barnens fria lek. Flera utav pedagogerna beskriver hur verksamhetens rutiner på olika sätt avbryter barnens lek. Däremot påpekar en utav pedagogerna att så ser verkligheten ut, samt att barnen måste nå dit då de klarar sig alltmer själv utan en ständigt närvarande vuxen.

”Oh ja! ALLA! det finns många störningar. Rutiner, allt som händer, möten. Framförallt rutinerna. Frukost, middagar, ute verksamheten.” (Lena)

Lena: Hon beskriver att i hennes verksamhet försöker de minimera dessa störningsmoment genom att i god tid innan barnen ska städa undan leken förvarna barnen på att de snart måste avbryta leken. Detta har resulterat i att barnen i större utsträckning accepterar avbrottet säger

hon. Hon nämner även att ibland erbjuder de barnen möjligheten att få spara leken, vilket innebär att de slipper städa undan leken för att de ska kunna leka vidare vid ett senare tillfälle. Hon säger att om man som pedagog hade fått obegränsat med tid och personal hade man kunnat koncentrera sig mer på de barnen som ofta hamnar i ensamlek. Fler pedagoger hade ju kunnat möjliggöra att man kan ständigt vara närvarande eller deltagande i alla barnens lek på förskolan. Men på något sätt måste barnen nå dit själva eftersom de inte alltid har eller kommer att ha vuxna omkring sig nämner hon. Som verkligheten ser ut har vi ju inte personal som räcker till att engagera sig i alla barns lek.

Anna: Hon önskar att det fanns mer tid för varje barn men det är stora barngrupper och det skulle vara fler pedagoger. Vissa saker behöver göras förutom lek som de dagliga rutinerna och detta blir ofta ett avbrott för barnen.

”Barn behöver kunna röra sig i leken och ha olika platser att leka på. Efter att vi har ändrat om här på förskolan, har barnen mer ytor att leka på. Jag tycker att barnen kan inte vara så spontana i leken om de inte har plats att röra sig på.” (Anna)

Klara: Hon anser att verksamhetens rutiner kan störa barnen i sin spontana lek, hon berättar att det är många måsten i det dagliga arbetet vid bestämda tider, såsom dukning, samlingar, påklädning och utgång. Hon anser dock att i viss mån kan man tänja lite på olika göromål om man ser att barnen är mitt inne i en lek.

”Dagens timmar går fort, man skulle vilja ha mer tid ibland för varje barn.” (Klara)

Viktoria: Hon upplever att när det är många barn på en avdelning kan det bli rörigt och svårt för barnen att fokusera på en lek. Det är ju även de göromål under dagen som avbryter barnens spontana och fantasifyllda lek.

”Jag önskar att vi var fler pedagoger på avdelningen.” (Viktoria)

Gunilla: Tid är något som det finns för lite av anser hon, om det fanns mer tid så önskar hon att planera och genomföra mer teater och sagor med barnen. Dessa aktiviteter kräver tid och planering. Hon anser att den typen av aktiviteter är stärkande för alla sinnen och gemenskapen i gruppen. Hon berättar att när tillfällen har getts så har pedagogerna även spelat upp sagor för barnen vilket de tyckte var otroligt roligt.

”Jag skulle vilja ha mer tid att ha teater med barnen.” (Gunilla)

Eva: talar om hur vardagliga rutiner på förskolan utgör många avbrott i barnens lek ibland. För att minimera dessa avbrott i barnens lek erbjuder de barnen att spara det de byggt eller skapat till nästa lektillfälle. Hon påpekar dock hur svårt det dock måste vara för barnen att återuppta den gamla lekkänslan när de kommer tillbaka nästa gång eftersom hon anser att då kan lekkänslan vara försvunnen eller förändrats. Hon uttrycker en önskan att få mer tid till att vara mer med barnen i deras lek. Men hon beskriver att det finns för mycket annat i förskolans uppdrag för pedagogerna att göra.

4.4 Leken och språkutveckling

De flesta utav pedagogerna var överens om att barns språkutveckling främjas i leken. Däremot upplevde inte pedagogerna att barn som ofta hamnar i ensamlek hämmas i sin språkutveckling på grund av att de leker själva, eftersom de menade att språket utvecklas i så många olika situationer och tillfällen. Däremot trodde en utav pedagogerna att barn i samspel med andra barn främjar språkutvecklingen i större utsträckning än i en ensamlek.

Lena: Hon säger att hon är övertygad om att barn utvecklar sitt språk i leken.

Anna: Hon anser att leken är språkutvecklande, men barnen hör och upplever så mycket i sin vardag att de snappar upp språket, menar hon. Hon tycker att det är mer på det sociala planet som barnen kan ligga efter i utveckling om de inte leker med andra barn.

”Jag har svårt att svara på om barnen får sämre språkutveckling om de inte leker med andra barn.” (Anna)

Klara: Pedagogen menar att barnen får ett rikare språk i samleken, men språket stimuleras på andra sätt som högläsning av böcker, fantisering, se och uppleva teater, återberättelse av händelser, flanosagor och att få prova på att berätta sagor. Hon upplever att barnen kan våga mer om man har smågrupper med färre barn. Hon vill betona att hennes åsikt är att gemenskapen med varandra och samspelet i olika situationer som tambursituation, bakning och påklädning mm stärker och gör talet rikare på ett naturligt sätt.

”Jag kom att tänka på en sak...de barnen, även om det inte är så vanligt nu för tiden, som är hemma och inte på förskola kan ju faktiskt ha en bra språkutveckling ändå. Föräldrarna kanske läser med barnen och så.” (Klara)

Viktoria: Hon har inte funderat över om barn kunde få nedsatt språkutveckling av att inte leka, hon anser att det är en självklarhet att språket gynnas av leken. Språket gynnas av all social samvaro anser hon.

”Jag har faktiskt inte funderat på om det blir någon skillnad...men visst tränas språket när barnen leker det gör det ju.” (Viktoria)

Gunilla: Hon tycker att leken gynnar språkutvecklingen, men anser inte att det skulle vara avgörande för barnens språkliga färdigheter om de leker eller ej.

”Barnen hör ju språket hela tiden så jag tror inte att barnen får sämre språkutveckling.”
(Gunilla)

Eva: Pedagogen uttrycker att hon tror barns lek utvecklar deras språk. Hon definierar även barnens lek som ovärderlig på alla sätt för deras utveckling inom så många områden såväl språk, motorik, och mycket mer.

5. Analys och Diskussion

I vår analys sammanfattar vi vad tidigare forskning (kap. 2) och resultatet (kap. 4) i syfte att besvara våra inledande frågeställningar. Vi har även valt att i samband med analysen även diskutera analysresultaten.

5.1 Ensamlek eller samspelande lek?

Pedagogerna i vår studie såg inte något fel med att vissa barn ofta leker ensamma. Två utav pedagogerna däremot önskade se en långsiktig utveckling barnets lek till en alltmer samspelande lek med andra barn. Däremot poängterade nästintill samtliga pedagoger att om ensamleken berodde på utanförskap försökte de hjälpa barnet till att finna gemenskap i andra barns lekar. Utifrån vad tidigare forskning påvisar (kapitel 2.1) är det inget fel med att barnet ofta hamnar i ensamlek såvida det är självvalt och barnet vill leka själv. Däremot påpekar den tidigare forskningen att det är pedagogens uppgift att utreda orsakerna till varför barnet leker ensamt. Knutsdotter (2003) hävdar att det är pedagogens ansvar ifall barnet leker, hur barnet leker och vad barnet leker. Följaktligen tolkar vi det som att det inte är fel att ett barn leker mycket ensamlek. Däremot är det pedagogens uppgift att uppmärksamma och fastslå orsaken till varför barnet ofta hamnar i ensamlek, samt att pedagogen ska kunna motivera och stå till svars för hur de förhåller sig till just det barnets ensamlek. Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen (Säljö, 2000) hävdar däremot att lärande sker bäst i samspel med andra barn eller vuxna, eftersom de då kan utmana barnets utveckling. Utifrån Vygotskijs teori bör således ett barn leka i samspel med andra barn eller vuxna. Ett barn som ofta hamnar i ensamlek behöver alltså vuxen deltagande i leken för att barnets lekförmåga ska utvecklas. Således är det pedagogens ansvar att undersöka orsaken till varför barnet hamnar i ensamlek. Först när man vet om ensamleken är självvald eller inte kan man som pedagog ta ställning till om barnet bör lotsas in i en samspelande lek med andra barn eller inte. Utgår vi ifrån Vygotskijs teori om att leken bör ske i samspel med andra för att ett optimalt utvecklande lärande ska ske, bör således pedagogen leka med de barn som ofta hamnar i ensamlek.

5.2. Pedagogens delaktighet i barns lek

Samtliga utav pedagogerna i vår studie ansåg att man kan främja utveckling från ensamlek till en alltmer samspelande lek med andra barn genom att som pedagog själv vara med i leken. Detta är även genomgående för vad tidigare forskning säger (kapitel 2.3) om hur betydelsefull

pedagogens roll i leken är för barns lekutveckling. Att lekförmågan är något som behöver tränas med hjälp utav en utmanande vuxen som är med och stöttar så barnet lär sig färdigheterna för att kunna leka i gott samspel med andra barn. Nästintill alla pedagoger beskriver dock att det måste ske på ett naturligt och otvunget sätt där barnet inte utpekas av pedagogen eller känner sig tvingat. En utav pedagogerna föreslår därför att pedagogen och barnet kan starta upp en ny och spännande lek som intresserar andra barn att vilja delta i leken med det vanligtvis ensamlekande barnet.

Även fast samtliga pedagoger säger sig anse att pedagogens roll i leken är viktig för lekutvecklingen ter sig sätten pedagogerna beskriver hur de är med i barnens lek väldigt olika ut. Några utav pedagogerna benämnde det som att vara närvarande i leken som passiv observatör, medan några beskriver hur de aktivt deltar i leken tillsammans med barnen. Knutsdotter (1996) påtalar dessa två olika sätt att engagera sig i barns lek. Däremot fastslår hon inte huruvida det ena sättet är bättre för barnens lek än det andra. Tre utav pedagogerna poängterar att fastän pedagogens närvaro i leken kan stimulera och utveckla barnens lekförmåga, måste det ske med viss reservation utifrån barnens villkor. Även Ekelund belyser detta pedagogiska dilemma kring barns lek, hur mycket pedagogen bör engagera sig i leken (2009). En utav pedagogerna nämnde att det inte alltid är självklart att pedagogen bör vara med i barns lek eftersom det inte är naturligt för barnen att ha med pedagogen i leken. Ekelund talar också om hur onaturlig leken är när den vuxne är delaktig i barnens lek eftersom pedagogen vanligtvis har en auktoritär och ledande roll, vilket inte gynnar barnens lek. Ekelund påpekar dock inte heller vilket som är att föredra, men påpekar dock som lösning att pedagogen är självkritisk och reflekterande över sitt egna arbetssätt.

Därav drar vi följande slutsats att även fast alla är eniga om att pedagogen bör engagera sig i leken, är det oklart på vilket sätt och i vilken grad pedagogen bör engagera sig.

5.3. Svårigheter för barns lek

Det har blivit ännu tydligare för oss under vårt arbete att leken inte är något som barn bara gör, det är mer omfattande än så. I barns lek är fantasin i centrum och därmed formad efter barnens egna idéer. Knutsdotter (2003) beskriver hur lätt leken kan störas eftersom handling, roller och rollfördelning behövs kommas ihåg av barnen för att den skall förbli sammanhängande. En lek som blir avbruten flertalet gånger gör att barnen tappar fokus. Därför är det viktigt att barnen får den privata sfär där leken kan fortgå och utvecklas på deras

sätt och i deras takt, (Knutsdotter, 2003). Alla intervjudeltagarna var överens om att barn störs i alltför stor utsträckning i deras lek i verksamheten. De störs genom verksamhetens rutiner, samlingar, fruktstunder, måltider, ute verksamheten, av och på klädning, m.m. Denna uppfattning återfinns i Granberg, (2003) där han påvisar att alltför strikta regler i förskoleverksamheten kan hämma den fria leken. Granberg menar att för många regler av detta slag sätter gränser för barns spontanitet och improvisation till busiga upptåg som att smutsa ner sig med geggamoja, rumla runt och stöka till. Några utav deltagarna nämner att de i sitt försök att minska störningar i barnens lek erbjuder barnen ibland att få spara deras lek, tills nästa lektillfälle. Knutsdotter (2003) anser att störningsmoment i barns lek kan minskas på så sätt att hitta lösningar på förändring i hur miljön ser ut på förskolan. Ett sätt kan vara att skapa platser med avskildhet för barnen att leka ifred. En utav pedagogerna nämner att om man förbereder barnen på att leken strax kommer att avbrytas om en stund, fått en positiv påverkan i barnens attityd gentemot avbrottet i leken, vilket speglats i städningen.

En annan aspekt tar Knutsdotter, (2003) upp då hon talar om att interaktionen mellan vuxna och barn på förskolor visar att det helhjärtade intresse och denna intensiva närvaro där barn blir sedda upptar en liten del av dagen. Alla pedagogerna är rörande överens om att det finns för lite tid att satsa på barnen eftersom det finns så mycket andra uppdrag inom förskoleverksamheten som de ska sträva mot. Att finna mer tid till att sätta sig ner hos barnen i deras lek antingen som aktiv eller passiv deltagare i leken är det som deltagarna gärna skulle vilja få större möjlighet till. Knutsdotter, (2003) ger förslag på att en pedagog tar på sig ansvaret att vara med barnen i deras lek till fullo, och de andra pedagogerna utför de övriga rutinerna. Vidare säger Ekelund, (2009) att det är de vuxnas val hur de förhåller sig till barns lek. Fast pedagogen bara menar väl med att till exempel säga till barnen ”*nu är det mat*”, så är de vuxna alltför ofta störningsobjekt i leken. Ekelund betonar hur alla krav de vuxna ställer ofrivilligt kan leda till att de inte alltid ser barnen och deras spontanitet. Barnens fria lek är inte alltid intressant för de vuxna, den tiden barnen leker fritt används till vuxensaker som till exempel verksamhetsplanering. Liknande säger Johansson, Pramling (2007) att pedagogerna ofta har en samling, har en liten aktivitet och sen blir det fri lek där de lämnar barnen och samtalar med vuxna, planerar, istället för att vara nära barnen. Hon förespråkar ett samspel mellan barn och vuxna där barnen styr och där förskolläraren är med och coachar. Hon nämner att hon sett hos förskollärare en attityd att lek inte får styras. Att leken kan förstöras istället för att utvecklas med en vuxen närvarande. Knutsdotter, (1996) påtalar även om att

vara observant på de olika förutfattade meningar de vuxna kan ha. Dessa åsikter kan skapa en oförståelse som bromsar barnens spontanitet och även den individuella synen på barnen, att alla barn kan leka är ett exempel på en förutfattad mening.

5.4. Ensamlek och språkutveckling

En intressant aspekt är att under intervjuerna då vi ställde frågan till pedagogerna om hur de tänker kring ensamlek och språkutveckling, lämnade flertalet ganska korta svar i förhållande till övriga frågor. Möjligtvis kan det vara så att vi belyste en fråga som inte har blivit så uppmärksammas förut.

Återkommande i den tidigare forskning vi har tagit del av säger att barnet utvecklar sin språkfärdighet i leken. Ordförråd, ordförståelse, tal och uttrycksförmåga är viktiga delar för barnet att behärska, som följer dem och som de behöver genom hela livet. Även om barnen kan utveckla dessa delar på andra sätt än i leken såsom rim, ramsor, sånger och kontakt med de vuxna, så behöver barnen den sociala kontakten i leken med de andra barnen, enligt Knutsdotter, (1987).

Vad vi har tagit del av i den tidigare forskningen kan vi koppla till det som pedagogerna i vår studie alla är eniga om, att barns lek främjar deras språkutveckling. De flesta utav pedagogerna anser däremot inte att leken är det enda som ger barnet möjlighet att utveckla sin språkutveckling. Däremot delgav en utav pedagogerna oss att utifrån sin erfarenhet ansåg hon att barns språkutveckling i större utsträckning utvecklades i grupplek än i ensamlek. Hon gav exempel på att ett barn med kommunikationssvårigheter har det svårare att vara delaktig i leken och att leken skall få en chans att utvecklas. Knutsdotter, (2003) tar upp om att svårigheter i kommunikationen kan visas genom att barnets färdigheter i språket gör det svårt för det att förstå rösterna i rollek, och möjligheten att skapa en förståelse för de andra barnen vilken roll barnet har i leken. Några vetenskapliga belägg för vad för konsekvenser som det kan bli för de barn som inte leker finns inte dokumenterat, bara antaganden. Barn tar in nya erfarenheter på olika sätt, de formas socialt och verbalt för att kunna fungera i kontakten med andra barn och vuxna. Ett barn som inte klarar av lekkoder, turtagning och förståelse för andras känslor kan få det svårt att inte ständigt komma i konflikt med andra. Det kan finnas en risk att barn som inte leker med andra inte blir lika mogna och medvetna känslomässigt som om de hade lekt med andra barn, (Folkman och Svedin, 2008). Den sociala kompetensen

skapas i leken med andra, säger Knutsdotter, (2003), vad vi tolkar är att författarna i denna och övrig vald litteratur är överens om budskapet i detta yttrande. Den sociala kompetensen utvecklas under småbarnslek, genom detta lär barnen sig olika strategier både för att samarbeta och för att lösa konflikter.

En utav pedagogerna delgav oss en intressant aspekt på ensamlekande barn. De barn - även om det inte är så vanligt nuförtiden - som är hemma med sina föräldrar och inte går på förskola, de behöver inte visa tecken på sämre språkutveckling än barn som går på förskola. Föräldrarna pratar mycket med sina barn och de får på så sätt ett rikt språk. Vad som däremot kan bli bekymmer är att barnen inte får träning i den sociala samvaron med andra barn, som turtagning, fantasiförmåga i leken och samarbete. Barnen behöver den sociala träning som leken erbjuder, inte bara för att kunna fungera socialt i nuet utan även i framtiden, anser pedagogerna i vår undersökning. Barn som inte vet hur de skall tyda leksignalerna kan bli i de andra barnens ögon ett barn som bara förstör utan att bidra något till leken. Är inte pedagogen observant på detta symptom finns risken att det blir en ond cirkel att barnet bara kommer i bråk utan att veta hur det ska förhålla sig till leken. Pedagogerna ansåg att barnen skall få leka själva när de så önskar, en del barn behöver en paus för som en pedagog uttryckte sig ”ladda batterierna”. Det är först då det blir ett mönster i ett ensamlekande, då den vuxne behöver reagera om det kan finnas risk för utanförskap.

6. Slutdiskussion

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi har lyckats generera en djupare förståelse för barns ensamlek. Vi har lyckats fånga verksamma förskolepedagogers tankar och åsikter om ämnet och därigenom kunnat finna likheter och olikheter att ställa gentemot tidigare forskning inom ämnet. Utifrån vårt arbete kan vi konstatera att i de synsätt vi fann kring barns ensamlek var orsakerna till varför barnet inte lekte i samspel med andra barn avgörande för hur pedagogerna såg på ensamleken som acceptabel eller inte. Det är alltså inte nödvändigtvis fel att ett barn ofta leker ensamt. Däremot poängterade tidigare forskning pedagogens ansvar för att fastslå orsakerna till barnets ensamlek. Vi fann enligt den tidigare forskningen och utifrån de flesta intervjuresultaten att pedagogens roll i barnets lek ansågs kunna hjälpa barnet till en utveckling av barnets lekförmåga. De synsätt vi då fann betonade alla hur viktigt det är att pedagogen är med i leken. Däremot fann vi att några beskrev pedagogens närvaro i leken som

en passiv observatör, medan andra beskrev en aktivt deltagande pedagog som var med och utvecklade lekens handling. Skillnaderna i hur man definierade ett pedagogiskt deltagande i leken var alltså stora. Olika hinder i verksamheten som tidsbrist i vardagens alla åtaganden, stora barngrupper och oförstående hos pedagogerna för barns spontana lek visar att det finns stora möjligheter för förbättring i syfte att främja en utveckling av barnens lärande fria lek. Genomgående i den tidigare forskning vi funnit anser att om de vuxna blir mer observanta på problematiken kring de hinder för leken, finns det stora möjligheter till att generera goda förutsättningar för såväl barn som hamnar i ensamlek, barn med leksvårigheter, samt alla barn. Diskussionen kring sambandet mellan språkutveckling och ensamlek och huruvida ensamlek genererar sämre förutsättningar för språkutveckling lämnas ännu obesvarad. Däremot var diskussionen om samspelet kontra ensamlek mer framträdande. Det vi fann var att leken ansågs språkfrämjande enligt såväl pedagogerna och den tidigare forskningen. Att däremot med säkerhet hävda att barn som inte deltar i leken tappar delar av i sin språkutveckling går inte att fastställa. Vad som ändå får oss att tro att det finns ett intressant oupptäckt fenomen kring barns ensamlek och språkutveckling är att några av pedagogerna ändå nämnde att de noterat att barn som har svårt för språket har svårare för samspelande lek med andra barn. Men än så länge finns det ingen forskning som med säkerhet kan fastslå att samspelande lek genererar en bättre språkutveckling än ensamlek. Det är alltså inte fel om ett barn ofta hamnar i ensamlek så länge det är självvalt. Däremot är det pedagogens ansvar att ändå se till att barnets lekförmåga utvecklas genom att delta i leken. Men efter att ha intervjuat pedagogerna fick vi höra att de känner att de behöver mer tid att sitta ner med dessa barn, anser vi att det ultimata ändå är ifall pedagogerna kan försöka få det ensamlekande barnet till att leka även i samspel med andra barn. Att få lära i samspel med andra barn samt med vuxna är faktiskt det som skolverkets riktlinjer förespråkar.

Vi hoppas att det vi kommit fram till i vårt arbete kan inspirera till fortsatt forskning om barn som hamnar i olika leksvårigheter och vilka effekter det får. Med vårt arbete hoppas vi även att verksamma pedagoger får en större förståelse för ensamlek och inspireras till en självreflektion över deras egna förhållningssätt i sin yrkesroll. Nu i efterhand önskar vi att vi även hade observerat pedagogerna i deras arbete och sett hur de faktiskt förhåller sig gentemot ensamleken i verkligheten. Genom att göra observationer i barngruppen hade vi då medfört en högre validitet i vårt arbete tror vi. En annan aspekt är barnens roll i vårt ämne. Barnen är dem som har den ursprungliga huvudrollen i vårt arbete, men tyvärr var det en

aspekt vi inte tog upp. Under arbetets gång har vi hjälpts åt att samla underlag i tidigare forskning och genom intervjuer. Vi har även tillsammans ansvarat för arbetets utformning och det sätt vi distribuerat arbetet på. Däremot har vi i vår skrivprocess delat upp ämnesområdena så att Veronica i större grad har ansvarat för hinder och svårigheter samt sambandet till språkutvecklingen, medan Frida har ansvarat för pedagogens synsätt samt deras agerande i leken. Givetvis har vi även där hjälpts åt att utforma texterna. Avslutningsvis vill vi tacka de pedagoger vi fått lov att intervjua i vår studie för deras medverkan. De har givit oss många tänkvärda och intressanta aspekter kring ämnet som vi kommer att bära med oss i vårt arbete som pedagoger. Efter våra intervjuer vill vi även belysa vår upplevelse av pedagogernas positiva motivation och känsla för arbetet med barnen som framkom vid intervjutillfällena, samt deras individuella barnsyn som märktes vid intervjusamtalen.

6. Referenslitteratur

6.1 Tryckta källor

- Edenhammar, Karin. Wahlund Nilsson, Christina. 2000. *"Utan lek ingen utveckling – metoder och förutsättningar för barns lek"*. Rädda barnen. Stockholm.
- Ekelund Gabriella. 2009. *"Barnet och leken"*. Sveriges Utbildningsradio AB
- Folkman Marie-Louise, Svedin Eva. 2008. *"Barn som inte leker – från ensamhet till social lek"*. Liber AB. Stockholm.
- Granberg Ann. 2003. *"Småbarnslek – en livsnödvändighet"*. Liber AB. Stockholm.
- Johansson Eva, Pramling Samuelsson Ingrid. 2007. *"Att lära är nästa som att leka – lek och lärande i förskola och skola"*. Liber AB
- Knutsdotter Olofsson Birgitta. 2003. *"I lekens värld"*. Almqvist & Wiksell Förlag AB. Berlings Arlov.
- Knutsdotter Olofsson Birgitta. 1996. *"De små mästarna – den fria lekens pedagogik"*. HLS Förlag. Stockholm.
- Knutsdotter Olofsson Birgitta. 1987. *"Lek för livet – en litteraturgenomgång av forskning om förskolebarns lek"*, HLS Förlag. Stockholm.
- Kvale Steinar. 1997. *"Den kvalitativa forskningsintervjun"*, Studentlitteratur. Lund.
- Lillemyr Ole Fredrik- 2006. *"Lek – upplevelse - lärande i förskola och skola"*. Liber AB Stockholm.
- Lindö, Rigmor. 2009. *"Det tidiga språkbudet"*. Studentlitteratur AB. Lund.
- Löfdahl Annica, 2008. *"Förskolebarns gemensamma lekar - mening och innehåll"*. Studentlitteratur. Holmbergs i Malmö.
- Patel Runa, Davidsson Bo. 2003. *"Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning. Tredje upplagan. Studentlitteratur. Lund.*
- Skolverket. 1998. *"Läroplan för förskolan"*
- Säljö Roger. 2000. *"Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv"*. Norstedts Akademiska Förlag. Stockholm.
- Åm Eli, 1988, *"Leken i förskolan – de vuxnas roll"*. Natur och Kultur. Stockholm.

6.2 Elektroniska källor

Skolverket. 1998. Läroplan för förskolan. Hämtad 2010-10-08.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1067>

Bilagor

Bilaga 1. Intervju frågor

- Hur länge har du arbetat som pedagog?
- Upplever du när du ser tillbaka på dina erfarenheter som verksam pedagog, att det funnits de barn som ofta hamnat i ensamlek?

- Varför tror du att vissa barn leker själva?
- Vilka orsaker tror du kan ligga bakom att vissa barn ofta hamnar i ensamlek?
- Hur ser du på barn som helst leker själva? Är det okej att leka själv eller försöker du få med barnet i andra barns lekar? *I så fall* hur gör du då?

- Upplever du att det finns vissa störningsmoment i er verksamhet som hindrar barnen från att skapa en samspelande lek? *I så fall* vilka?
- Försöker ni aktivt minimera dessa störningsmoment på något sätt? *I så fall* hur då?

- Upplever du att du får tillräcklig med tid för barn som hamnar i ensamlek?
- Hur skulle du vilja arbeta med dessa barn om du hade alla möjligheter i världen?

- Sitter du ner och är med i barnens lek? Hur ofta tror du ungefär?
- Upplever du att du får möjlighet att sitta med i barnens lek så mycket du vill?
- Anser du att det är bra att sitta ner i barnens lek och leka tillsammans med dem?
I så fall på vilket sätt då?
- Har du märkt att du oftare sätter dig ner med vissa barn? Medvetet/ Omedvetet?
Varför just dessa barn tror du?

- Tror du att barns lek utvecklar deras språkutveckling?
- Tror du att lek i samspel med andra barn främjar barns språkutveckling i större utsträckning än i ensamlek.
- Har du observerat att barn som ofta leker för sig själva inte befinner sig på samma språknivå som andra barn i samma ålder?